

چشم‌انداز روابط ایران و اروپا در دولت یازدهم

کد موضوعی: ۲۶۰

شماره مسلسل: ۱۳۲۰۱

شهریورماه ۱۳۹۲

دفتر: مطالعات سیاسی

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده.....
۲.....	مقدمه.....
۴.....	نگاهی به پیشینه روابط اروپا و ایران.....
۸.....	مبانی سیاست خارجی دولت یازدهم.....
۱۲.....	تأثیر انتخابات یازدهم ریاست جمهوری بر روابط اروپا و ایران.....
۱۷.....	تحلیلی بر نگاه اروپا به ایران در دولت یازدهم.....
۲۲.....	چالش‌های فراروی آینده مناسبات ایران و اروپا.....
۲۶.....	نتیجه‌گیری.....
۲۸.....	منابع و مآخذ.....

چشم‌انداز روابط ایران و اروپا در دولت یازدهم

چکیده

یازدهمین دوره انتخابات ریاست‌جمهوری در ایران خردادماه امسال برگزار و طی رقابتی پرشکوه دکتر حسن روحانی به‌عنوان هفتمین رئیس‌جمهوری ایران انتخاب شد. این انتخاب، مشارکت گسترده مردم در انتخابات، خلق حماسه سیاسی مد نظر مقام معظم رهبری و انتخاب رئیس‌جمهوری که در شعارها و برنامه‌های خود جهت‌گیری جدیدی را در سیاست‌های داخلی و خارجی کشور مطرح کرده بود، شرایط نوینی را در سیاست و روابط خارجی ایران به وجود آورده است. اولین اثر این انتخاب را می‌توان در استقبال مقامات کشورهای مختلف از ریاست‌جمهوری آقای روحانی و حضور سران و مقامات حدود ۶۰ کشور جهان در مراسم تحلیف ریاست‌جمهوری ایران مشاهده کرد. در این میان نگاه اروپا به ایران در دولت یازدهم با توجه به جایگاه کشورهای اروپایی در نظام بین‌الملل و نقش آنها در موضوعات مهم جهانی و ازجمله در پرونده هسته‌ای ایران حائز اهمیت است. در این گزارش نگاه اروپا به ایران پس از یازدهمین دوره انتخابات ریاست‌جمهوری بررسی و تحلیل می‌شود.

مقدمه

یازدهمین دوره انتخابات ریاست‌جمهوری ایران و انتخاب آقای حسن روحانی شروع دوران جدیدی در روابط و سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران به‌شمار می‌رود. در انتخاباتی رقابتی و دمکراتیک کاندیدایی انتخاب شد که در شعارها و تبلیغات انتخاباتی خود، مواضع متفاوتی نسبت به دولت‌های نهم و دهم مطرح کرده بود. تأکید بر اعتدال و پرهیز از افراط و تفریط و تلاش برای تعامل سازنده و متقابل با جهان خارج از جمله مباحث محوری آقای روحانی در سیاست‌های داخلی و خارجی کشور بود. این سخنان و برنامه‌ها مورد توجه کشورهای خارجی نیز قرار گرفت. پیروزی آقای روحانی در انتخابات شکل‌گیری نوعی نگاه جدید از سوی دولت‌های خارجی نسبت به ایران را به‌دنبال داشت. اولین بازخورد این نگاه جدید را می‌توان در استقبال مقامات کشورهای مختلف از ریاست‌جمهوری آقای روحانی و حضور سران و مقامات حدود ۶۰ کشور جهان در مراسم تحلیف رئیس‌جمهوری ایران مشاهده کرد. در این میان نگاه اروپا به ایران در دولت یازدهم با توجه به جایگاه کشورهای اروپایی در نظام بین‌الملل و تأثیرگذاری آنها در موضوعات مهم جهانی از جمله پرونده هسته‌ای ایران حائز اهمیت است.

کشورهای اروپایی همواره نگاه ویژه‌ای به منطقه خاورمیانه و خلیج فارس داشته‌اند. رفت و آمد بازرگانان و جهانگردان اروپایی به این منطقه از دیرباز در ایجاد علاقمندی اروپاییان به خلیج فارس تأثیرگذار بوده است. نفوذ سیاسی و تسلط بر بازارهای اقتصادی با توجه به جمعیت قابل توجه در این منطقه همواره از دلایل توجه

اروپا بوده است. در این میان ارتباط با ایران به‌عنوان کشوری بزرگ با امکانات فراوان در مجاورت دریای خزر و خلیج فارس برای اغلب کشورهای اروپایی حائز اهمیت است. کشف اولین منابع نفتی خاورمیانه در مسجد سلیمان ایران طی آغازین سال‌های قرن بیستم باعث افزایش این توجه شد.

پیروزی انقلاب اسلامی در ایران و سپس وقوع جنگ تحمیلی عراق علیه ایران و حمایت‌های اغلب کشورهای اروپایی از عراق طی جنگ، هر چند بر روابط طرفین اثر منفی برجای گذاشت، اما مناسبات اقتصادی کشورهای اروپایی و ایران کم‌وبیش تداوم یافت. صدور فتوای قتل سلمان رشدی هم با وجود قطع روابط سیاسی طرفین، روابط اقتصادی آنها را تحت‌الشعاع قرار نداد. رویکرد اروپا و آغاز گفتگوهای انتقادی نشان از آن داشت که ایران علی‌رغم سیاست خاص خود از جایگاه ویژه‌ای در سیاست خارجی کشورهای اروپایی برخوردار بوده و اروپا به‌دلایلی خواستار تحکیم مناسبات دوجانبه با ایران است.

صدور حکم دادگاه می‌کونوس بار دیگر مناسبات سیاسی طرفین را تحت‌الشعاع قرار داد، اما در دوران رئیس‌جمهوری آقای خاتمی رویکردهای ایران با استقبال طرف اروپایی مواجه شد. تحکیم روابط که با سفرهای رئیس‌جمهوری ایران به برخی از کشورهای اروپایی تقویت شد تا زمان آغاز پرونده هسته‌ای ایران ادامه داشت.

با شروع بحث پرونده هسته‌ای ایران و با آغاز دوره رئیس‌جمهوری آقای احمدی‌نژاد در ایران دوران سردی روابط و مناسبات طرفین آغاز شد که تا به امروز هم ادامه دارد. لکن حتی در این دوره هم جمهوری اسلامی ایران کماکان مورد توجه

سیاست خارجی کشورهای اروپایی قرار داشته است. اتحادیه اروپا به‌عنوان مجموعه‌ای منطقه‌ای بنا به دلایلی تمایل به حل و فصل مشکلات ایران با جهان خارج (تحت نظر محوریت خود) دارد تا شاید به این شکل به اهدافش در قبال این کشور دست یابد. البته در این میان مجموعه‌های طرفدار آمریکا در اروپا، سیاست خارجی اتحادیه اروپا در قبال ایران را تحت تأثیر خود قرار می‌دهند.

طی این گزارش نگاه اروپا به ایران در دولت یازدهم مورد بررسی قرار خواهد گرفت. در این راستا ابتدا پیشینه روابط اروپا و ایران و سپس مبانی سیاست خارجی دولت یازدهم مورد بررسی قرار می‌گیرد. پس از آن به تأثیر انتخابات یازدهم بر روابط اروپا و ایران پرداخته خواهد شد و در نهایت نگاه اروپا به ایران در دوره ریاست‌جمهوری آقای روحانی و آینده روابط دو طرف مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

نگاهی به پیشینه روابط اروپا و ایران

با پیروزی انقلاب اسلامی روابط ایران و کشورهای اروپایی دستخوش تحولات عمده‌ای شد. هر چند این روابط با مجموعه کشورهای اروپایی روبه تیرگی نهاد،^۱ اما برخی ناظران معتقد بودند که اروپای غربی برخلاف دو ابرقدرت دوران جنگ سرد می‌توانند روابط بهتری با تهران داشته باشند.^۲

در سال‌های اول انقلاب، ترس عمومی از آثار بی‌ثبات‌کننده انقلاب ایران، نگرانی

۱. سنایی، ۱۳۸۲، ص ۵۷.

2. Halliding, 1994, p. 309.

از تسلط شوروی بر کشورمان، ضرورت‌های اقتصادی، ملاحظات اروپا در مورد جنگ ایران و عراق، تسری تنش‌های ایران و آمریکا و سیاست‌های داخلی اروپای غربی، روابط ایران و این کشورها را تحت تأثیر قرار داد.^۱

ایران همچنین به دلایلی مراکز فرهنگی اروپایی در داخل را تعطیل کرد و روابطش را با کشورهای کوچک‌تر اروپایی توسعه داد.^۲ به دنبال واقعه گروگان‌گیری در ایران، وزیر خارجه وقت آمریکا خواستار مشارکت کشورهای اروپایی در تدابیر تنبیهی اقتصادی و مالی ایران شد. آمریکا خواهان مسدود کردن دارایی‌های تهران، مهار صادرات و ممنوعیت واردات نفت از ایران توسط کشورهای اروپایی بود.^۳ اما متحدان اروپایی آمریکا بیشتر حمایت سیاسی و دیپلماتیک از این کشور به عمل آوردند و کمتر به خواسته‌های اقتصادی آمریکا تن دادند، زیرا ارزش معاملات اقتصادی کشورهای اروپایی در ایران چشمگیر بود.^۴

طی جنگ ایران و عراق، کشورهای اروپایی ضمن شرکت در تحریم تسلیحاتی ایران، اقداماتی برای خاتمه جنگ به عمل آوردند. پذیرش قطعنامه ۵۹۸ و آتش‌بس میان ایران و عراق، فرصت مناسبی برای بهبود روابط سیاسی ایران و کشورهای اروپایی فراهم کرد. در عین حال مسائلی نظیر واکنش اروپایی‌ها به حکم حضرت امام خمینی (ره) در مورد سلمان‌رشدی مرتد روابط دو طرف را تحت تأثیر قرار داد.

---

1. Hunter, 19991. P. 142.

۲. سنایی، ۱۳۸۲، ص ۵۷.

۳. علیخانی، ۱۳۸۰، ص ۸۹.

۴. همان.

پس از اشغال کویت توسط عراق و به‌دنبال اتخاذ مواضع مناسب از سوی ایران اتحادیه اروپا لزوم عادی‌سازی روابط با ایران را احساس کرد. مهمترین دلیل این امر موقعیت ژئوپلیتیکی ایران در منطقه، ذخایر نفتی این کشور و تلاش اتحادیه اروپا برای یافتن پایگاهی در منطقه بود. کشورهای اروپایی طی اجلاس چهل‌وپنجم مجمع عمومی سازمان ملل، در آبان‌ماه ۱۳۶۹، تمایل خود را به ملاقات با مقامات ایران ابراز کردند و به‌دنبال آن وزیر امور خارجه ایرلند به‌عنوان اولین مقام عالی‌رتبه اروپایی به تهران سفر و تمایل اروپا برای فعال‌تر کردن مناسبات با ایران را اعلام کرد.

در سال ۱۹۹۳، نخست‌وزیر دانمارک به‌عنوان رئیس تروئیکا، طی نامه‌ای به آقای هاشمی رفسنجانی بر لزوم گفتگوی طرفین تأکید کرد. پس از اعلام آمادگی دو طرف برای انجام گفتگوی انتقادی، تبادل نظر بین مقامات سیاسی و اقتصادی ایران و اتحادیه اروپایی در تهران، آتن، کپنهاک، بن، پاریس و مادرید ادامه یافت.

در سال ۱۳۷۵ مذاکرات طرفین در تهران و اروپا ادامه یافت، اما جنجال دادگاه میکونوس بدترین بحران را در روابط دو طرف پس از فتوای قتل سلمان رشدی به‌وجود آورد.

پس از برگزاری انتخابات دوم خردادماه ۱۳۷۶ جو مساعدی در سطح بین‌المللی برای کشورمان به‌وجود آمد. با اعلام سیاست تنش‌زدایی در روابط خارجی به‌تدریج یخ‌های روابط ایران با اروپا ذوب شدند

در این دوره، گشایشی در روابط ایران و اروپا پدید آمد و گفتگوی سازنده در روابط با اروپا، از اوایل اسفندماه ۱۳۷۶، جایگزین گفتگوی انتقادی شد و پس از آن

اتحادیه اروپا تمایل پیدا کرد که در صنایع نفت ایران سرمایه‌گذاری کند.^۱

لذا طی سال‌های ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۰ روابط اروپا با ایران به مرور توسعه یافت و بعد از حل بحران مربوط به فراخوانی سفرها و بازگشت آنها به تهران در یک سیر سعودی قرار گرفت. رئیس‌جمهوری ایران برای اولین بار از سه کشور ایتالیا، فرانسه و آلمان رسماً دیدار کرد و در سطح دیگر تعاملات سیاسی بین وزرای خارجه کشورهای اروپایی و وزیر خارجه ایران گسترش یافتند. روابط ایران و اتحادیه اروپا حتی پس از حادثه ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ چندان متشنج نشد.^۲

اروپا با مواضع آمریکا در قبال ایران از جمله تلقی این کشور به‌عنوان محور شرارت و ادعای پناه دادن اعضای القاعده توسط ایران چندان موافق نبود. هرچند دلیل اصلی مخالفت اتحادیه اروپا با سیاست‌های آمریکا را باید در مقابله با یک‌جانبه‌گرایی آمریکا در عرصه بین‌المللی دانست. اتحادیه اروپا، در ۲۷ خرداد ۱۳۸۱ در لوکزامبورگ تصمیم به تعمیق و گسترش روابط با ایران گرفت و توافق کرد دو موافقتنامه جداگانه در زمینه مسائل تجاری و سیاسی با ایران امضا کند.^۳

از سال ۱۳۸۲ به بعد روابط ایران و اروپا متأثر از فعالیت‌های هسته‌ای ایران شد. اروپا تلاش داشت که ابتکار عمل را در مذاکره با ایران بر سر مسائل هسته‌ای این کشور در دست بگیرد. مذاکرات هیئت اروپایی متشکل از سه کشور آلمان، انگلیس و فرانسه توافقاتی با ایران را به‌دنبال داشت که طی آن ایران حاضر به پذیرش تعهدات

۱. دهشیری، ۱۳۸۰، صص ۲۸۶-۲۸۷.

۲. سنایی، پیشین، ص ۶۵.

۳. همان.

پروتکل الحاقی شد. در مقابل، طرف‌های اروپایی نیز حق فعالیت‌های هسته‌ای صلح‌آمیز ایران را به رسمیت شناختند. اما عمل نکردن طرف‌های اروپایی به تعهدات خود در قبال حقوق هسته‌ای ایران در نهایت موجبات دلسردی ایران از اروپا را فراهم ساخت و با تصمیم ایران برای پایان دادن به تعلیق غنی‌سازی روابط دو طرف با تحولات جدیدی مواجه شد. در دوران ریاست‌جمهوری آقای محمود احمدی‌نژاد مناسبات طرفین دچار رکود شد و این بیش از هر چیز ناشی از بی‌اعتنایی اروپا به حقوق ایران بود. سیاست خصمانه اروپا در همراهی با روند ارجاع پرونده هسته‌ای ایران به شورای امنیت عامل مهمی در کاهش روابط دو طرف بود. موضع‌گیری‌های دولت ایران در خصوص اسرائیل و هولوکاست نیز انتقاد اتحادیه اروپا از سیاست‌های ایران را در پی داشت. هرچند مذاکرات هسته‌ای میان ایران و گروه ۵+۱ ادامه یافت، اما به تدریج مناسبات تهران و اتحادیه اروپا از سال ۱۳۸۴ به بعد دچار رکود کامل شد.

مبانی سیاست خارجی دولت یازدهم

برای درک نگاه اروپا به جمهوری اسلامی ایران در دولت یازدهم نیاز است سیاست خارجی دولت جدید را بررسی کنیم. مبانی سیاست خارجی دولت یازدهم را می‌توان در برنامه‌ها و شعارهای تبلیغاتی انتخاباتی رئیس‌جمهوری ایران و نیز سخنرانی‌ها، مصاحبه‌ها و برنامه‌های مدون ایشان پس از انتخاب و همچنین مواضع اعلامی وزیر امور خارجه دولت یازدهم یافت. این مبانی را می‌توان در موارد ذیل خلاصه کرد:

۱. تأکید بر سیاست خارجی فعال، سازنده و واقع‌گرا

آقای روحانی سیاست خارجی ایران در هشت سال گذشته را غیرفعال و غیرسازنده دانسته و تأکید کرده است که در دولت یازدهم سیاست خارجی فعال و سازنده‌ای در پیش گرفته خواهد شد. از دید ایشان طی سال‌های گذشته به دلیل سیاست‌های اتخاذ شده، حق انتخاب‌های استراتژیک ایران بسیار محدود شده و بجز روابط محدود با برخی کشورهای کم‌اهمیت آمریکای لاتین، ایران در سطح بین‌المللی ناگزیر به اتکا به سیاست‌های دوپهلوی کشورهایی مانند روسیه، چین و هند بوده است. در چنین شرایطی روابط ایران با کشورهای اروپایی نیز به سردی گراییده و تنش‌آلود شد.^۱

آقای روحانی تأکید کرده است که دولت در دوره جدید به اقدامات بی‌هدف در سطح بین‌المللی دست نخواهد زد و به دنبال بحران‌آفرینی نخواهد بود. در واقع رفتارهای این چنینی در گذشته باعث تشدید امنیتی شدن چهره جمهوری اسلامی ایران شده و روند خصمانه معرفی آن به‌عنوان عامل تهدید صلح و امنیت بین‌المللی را تسهیل کرده است.^۲

۲. سیاست خارجی در خدمت تأمین منافع ملی

آقای روحانی تأکید می‌ورزد که از این پس سیاست خارجی باید از شعارزدگی، خیال‌پردازی و عوام‌گرایی پرهیز کرده و بر تأمین و حفظ منافع ملی استوار شود. از نظر ایشان در مناسبات مربوط به سیاست خارجی باید منافع و امنیت ملی کشور حفظ و شرایطی فراهم شود که فرصت‌های لازم برای مردم در صحنه سیاسی،

1. <http://www.isna.ir/fa/news/92030603667>

2. *Ibid.*

اقتصادی، فرهنگی و سایر بخش‌ها به وجود آید.^۱

۳. اعتدال‌گرایی در سیاست خارجی

رئیس دولت یازدهم از جمله مبانی سیاست خارجی دولت را اعتدال‌گرایی عنوان کرده است. به اعتقاد وی اعتدال در سیاست خارجی نه تسلیم، نه ستیز، نه انفعال و نه تقابل بلکه تعامل مؤثر و سازنده با جهان است. اعتدال‌گرایی به معنای پرهیز از افراط و تفریط در رفتارهای برون‌مرزی است. در این حالت برداشت کشور باید منطبق با شرایط جهانی و رفتار سایر بازیگران و توانایی‌های ملی کشور باشد.^۲

محمدجواد ظریف وزیر امور خارجه نیز در برنامه ارائه شده به مجلس شورای اسلامی تأکید کرده است که اعتدال به معنای ایجاد توازن میان آرمان و واقعیت در مسیر جهت دادن واقعیات به سمت آرمان‌هاست. گفتمان اعتدال در سیاست خارجی دولت تدبیر و امید حرکت واقع‌بینانه، خودباورانه، متوازن و هوشمندانه از تقابل به گفتگو، تعامل سازنده و تفاهم به منظور ارتقای جایگاه، منزلت، امنیت و توسعه کشور است.^۳

۴. تعامل سازنده

آقای روحانی در مراسم تنفیذ حکم ریاست جمهوری توسط مقام معظم رهبری تأکید کرد که جهت‌گیری دولت جدید تعامل سازنده با جهان خواهد بود. وی هدف از این تعامل سازنده را خروج کشور از شرایط کنونی بین‌المللی خود عنوان داشت. از نظر ایشان

1. <http://www.isna.ir/fa/news/92031709293>

2. <http://www.isna.ir/fa/news/92040804279>

3. <http://www.fararu.com/fa/news/158723>

بدون رابطه سازنده با دنیا نمی‌توان منافع کشور را تأمین کرد. گذر از شرایط حاضر و تأمین منافع ملت ایران، مستلزم تعامل سازنده و بسیار هوشیارانه با دنیاست. این تعامل برای کاستن از رنج‌هایی که ملت ایران به ناحق تحمل می‌کنند و همچنین ارتقای جایگاه و منزلت مردم در عرصه بین‌المللی، حراست از منافع ملی، دفاع از حقوق ایرانیان در سراسر جهان، مقابله مبتنی بر قدرت نرم و هوشمند در برابر فزون‌طلبی بیگانگان و معرفی واقع‌بینانه ایران در عرصه بین‌المللی براساس ظرفیت‌های فرهنگی، علمی، هنری و دینی و بهره‌مند کردن مردم از مواهب چنین مواجهه‌ای با جهان ضرورت دارد.^۱

۵. تنش‌زدایی

حجت‌الاسلام والمسلمین روحانی در مراسم تحلیف خود در مجلس شورای اسلامی بر تنش‌زدایی به‌عنوان مسیر حرکت سیاست خارجی کشور تأکید کرد. وی تنش‌زدایی در سیاست خارجی را عامل گسترش امنیت ملی و پیرامونی جمهوری اسلامی ایران دانست.^۲

بر این اساس سیاست خارجی دولت یازدهم در راستای صلح و ثبات منطقه تنظیم خواهد شد. مطابق با تأکید رئیس دولت یازدهم، ایران در پی تغییر مرزها و دولت‌ها نیست و با هرگونه دگرگونی در نظام‌های سیاسی از طریق مداخلات خارجی مخالف است و به‌کارگیری زور را نقطه مقابل مردم‌سالاری و حق تعیین سرنوشت ملت‌ها می‌داند. از این منظر آرامش و ثبات در همه مناطق پیرامونی کشور، نیاز و ضرورتی همه‌جانبه برای جمهوری اسلامی ایران است.^۳

1. <http://www.isna.ir/fa/news/92051408247>

2. <http://www.isna.ir/fa/news/920413659727>

3. **Ibid**

تأثیر انتخابات یازدهم ریاست‌جمهوری بر روابط اروپا و ایران

پیروزی آقای روحانی در یازدهمین دوره انتخابات ریاست‌جمهوری با توجه به میزان مشارکت گسترده مردم و آرا و برنامه‌های ارائه شده در عرصه سیاست خارجی رئیس‌جمهوری منتخب با استقبال گسترده مقامات کشورهای مختلف دنیا مواجه شد. در این میان کشورهای اروپایی نیز که در سال‌های اخیر مناسبات دوستانه‌ای با ایران نداشتند با توجه به معیارهای فوق، موضع مساعدی نسبت به این انتخابات و ریاست‌جمهوری آقای روحانی اتخاذ کردند. به‌طور کلی واکنش‌های مقامات اروپایی نشان‌دهنده استقبال آنها از ریاست‌جمهوری آقای روحانی و امیدواری آنها به آغاز دور جدیدی از مناسبات حسنه ایران و اروپاست.

به دنبال انتخاب آقای روحانی به مقام ریاست‌جمهوری ایران، اتحادیه اروپا و جمعی از کشورهای اروپایی با صدور بیانیه‌هایی ضمن استقبال از این انتخاب برای همکاری بیشتر در عرصه بین‌الملل با جمهوری اسلامی ایران اعلام آمادگی کردند. در همین زمینه فرانسه اعلام کرد که آماده همکاری با دولت آقای روحانی درخصوص مسائل مختلف است. وزیر امور خارجه ایتالیا نیز پس از انتخاب رئیس‌جمهوری جدید ایران، ابراز امیدواری کرد که رم گفتگویی سازنده با این کشور داشته باشد.^۱

کاترین اشتون مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا با ارسال نامه تبریک به آقای روحانی از وی دعوت کرد تا در اسرع وقت مذاکرات با گروه ۵+۱ را از سر بگیرد. وی در این نامه تأکید داشت: «اتحادیه اروپا امیدوار است که تحت ریاست شما

1. <http://www.isna.ir/fa/news/92032615573>

فرصت‌های جدیدی برای تعامل با یکدیگر به منظور کاهش تنش‌های منطقه‌ای و ارتقای احترام برای حقوق بشر فراهم شود.^۱

سفیر فرانسه در تهران نیز در دیدار با معاون اروپا و آمریکای وزارت امور خارجه پیام تبریک فرانسوا اولاند، رئیس‌جمهوری فرانسه را خطاب به روحانی، رئیس‌جمهوری کشورمان تقدیم وی کرد. رئیس‌جمهوری فرانسه در پیام کتبی خود با اغتنام از شروع به کار دولت روحانی و توصیف مردم ایران به عنوان ملتی بزرگ با تاریخ و تمدن چندین هزار ساله، به توصیف افق‌های جدید روابط دو کشور پرداخت.^۲ همچنین سفیر اسپانیا در تهران طی ملاقات با مدیر کل غرب اروپای وزارت امور خارجه، پیام تبریک نخست‌وزیر این کشور به رئیس‌جمهوری کشورمان را تقدیم کرد. در این پیام نخست‌وزیر اسپانیا با خوشحالی از شروع به کار روحانی و اشاره به روابط دیرینه ایران و اسپانیا ابراز اطمینان کرد که با کمک یکدیگر روابط دو کشور گسترش و ارتقا یابد.^۳

سفیر آلمان در تهران هم در دیدار با مدیر کل غرب اروپای وزارت امور خارجه پیام تبریک آنجلا مرکل صدراعظم کشورش را به آقای حسن روحانی به مناسبت شروع به کار وی تقدیم داشت. مرکل در این پیام ابراز امیدآوری کرد که طی دوره ریاست‌جمهوری آقای روحانی، روابط خوب دو کشور عمیق‌تر شود.^۴

از طرف دیگر دیوید کامرون نخست‌وزیر انگلیس نامه‌ای را به مناسبت تحلیف

---

1. <http://www.fararu.com/fa/news/158627>

2. <http://www.fararu.com/fa/news/158581>

3. Op.cit/158717

4. Op.cit/158726

رئیس‌جمهوری جدید ایران برای وی ارسال کرد. نخست‌وزیر انگلیس در نامه خود تأکید ورزید امیدوار است انتخاب آقای روحانی فرصتی در اختیار ایران قرار دهد که روند متفاوتی برای آینده اتخاذ کند و باعث بهبود روابط دو جانبه انگلیس و ایران به صورت گام‌به‌گام و متقابل شود. وی افزود: بهبود روابط دو جانبه ایران - انگلیس روندی تدریجی خواهد داشت و چندین موضوع باید مورد توجه قرار گیرند. کامرون همچنین از ایران خواست تا به صورت سازنده و جدی در مورد برنامه هسته‌ای خود با جامعه بین‌المللی تعامل داشته باشد و از یک راه‌حل مسالمت‌آمیز برای بحران سوریه حمایت کند.^۱

وزیر امور خارجه فرانسه نیز در ملاقاتی با سفیر ایران در فرانسه گفت: پاریس تمایل دارد در دوره ریاست‌جمهوری حسن روحانی مرحله جدیدی را در روابط با ایران ثبت کند. فرانسه آماده است با دولتمردان جدید ایران کار کند، اما انتظار دارد تهران گام‌های ملموسی را برای رفع نگرانی جامعه بین‌المللی از برنامه هسته‌ای ایران و موضع تهران درباره پرونده سوریه و وضعیت حقوق بشر بر دارد. همزمان سخنگوی وزارت امور خارجه فرانسه از ایران خواست: جدی بودن خود را از طریق ارائه پاسخ‌های مشخص به پیشنهادهای گروه ۵+۱ در نشست آلمانی قزاقستان و ارائه طرح‌های ملموس برای رفع نگرانی‌های بین‌المللی در زمینه برنامه هسته‌ای‌اش نشان دهد. سخنگوی وزارت خارجه فرانسه افزود: اگر ایران در حال حاضر آمادگی ورود به مذاکرات را دارد فرانسه به همراه شرکای خویش در گروه ۵+۱ نیز آماده از سرگیری مذاکرات است.^۲

1. Op.cit/158790

2. <http://aftabnews.ir/fa/news/204795>

همچنین «گیدو وستروله» وزیر امور خارجه آلمان از امکان پیشرفت در جهت حل موضوع هسته‌ای ایران با به قدرت رسیدن حسن روحانی، سخن گفت و افزود: روی کار آمدن روحانی فرصتی برای خروج از این بن‌بست است. وی ابراز امیدواری کرد که این انتخاب به نفع انجام اصلاحات در ایران و به نفع یک سیاست خارجی سازنده باشد.^۱

رؤسای جمهوری چک، اسلواکی و آلمان نیز در پیام‌های جداگانه‌ای انتخاب آقای روحانی به ریاست جمهوری ایران را تبریک گفتند. همچنین در اقدامی دیگر خاویر سولانا مسئول پیشین سیاست خارجی اتحادیه اروپا برای مراسم تحلیف ریاست جمهوری به ایران دعوت شد. وی در ملاقات با آقای هاشمی رفسنجانی رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام، علی لاریجانی رئیس مجلس شورای اسلامی و حسن روحانی بر بهبود مناسبات ایران و اتحادیه اروپا در دوران جدید تأکید داشت.^۲

رئیس جمهوری فرانسه از حضور حسن روحانی در کنفرانس ژنو ۲ استقبال کرد و وزیر خارجه انگلیس نیز ابراز امیدواری کرد که در پی انتخاب آقای روحانی، دولت ایران از فرصت یک رابطه جدید با جامعه بین‌المللی از طریق تلاش برای رسیدن به یک راه حل طی مذاکره درباره برنامه هسته‌ای استفاده کند.^۳

«مایکل مان» سخنگوی «کاترین اشتون» مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا از سخنان آقای روحانی در مراسم تحلیف استقبال کرد. وی گفت: «ما اظهارات رئیس جمهوری جدید را شنیدیم. سخنان جالبی بودند. ما همیشه به شریکان خود احترام می‌گذاریم».^۴

1. <http://www.isna.ir/fa/news/92051206161>

2. <http://www.isna.ir/fa/news/92050603544>

3. Op.cit/92032817118.

4. <http://www.fararu.com/fa/news/158507>

سخنان رئیس‌جمهوری ایران در مراسم تنفیذ، تحلیف و اولین کنفرانس خبری پس از تحلیف نیز بازتاب وسیعی در بین رسانه‌ها و مطبوعات اروپا داشت. اکثر منابع خبری بخشی از سخنان روحانی را که بر آمادگی ایران برای ازسرگیری مذاکرات به‌صورت جدی تأکید داشت منعکس کردند. در این میان اولین هیئت اروپایی در دوره ریاست‌جمهوری آقای روحانی وارد تهران شد. معاون وزیر خارجه ایتالیا با سفر به تهران با آقای نهاوندیان رئیس دفتر رئیس‌جمهوری ملاقات کرد. در این دیدار نهاوندیان ضمن تشکر از پیام تبریک رئیس‌جمهوری و نخست‌وزیر ایتالیا به مناسبت انتخاب و آغاز به کار آقای روحانی به‌عنوان رئیس‌جمهوری اسلامی ایران، گفت: تهران و رُم سوابق همکاری دوستانه و قابل اعتمادی دارند و زمینه‌های فراوانی نیز برای تداوم و گسترش این روابط و همکاری‌ها وجود دارد. وی افزود: ایران آماده است مناسبات و تعاملات خود را با همه کشورهای گسترش دهد و با نگاه برد - برد برای مسائل موجود، به راه‌حل قابل تفاهم براساس احترام و منافع متقابل دست یابد. معاون وزیر امور خارجه ایتالیا نیز اظهار داشت: ایتالیا با مشاهده و درک شرایط جدید ایران تمایل دارد همکاری‌های خود را با این کشور در عرصه‌های مختلف از جمله در زمینه‌های فرهنگی و حوزه‌های تجاری با تبادلهی هیئت‌های اقتصادی گسترش دهد.^۱

موارد برشمرده نشان می‌دهند که انتخابات یازدهمین دوره ریاست‌جمهوری ایران و پیروزی آقای روحانی در این انتخابات و مواضع ایشان در عرصه سیاست خارجی با استقبال مقامات اروپایی مواجه شده است. این امر به‌طور بالقوه می‌تواند محرکی برای

1. <http://aftabnews.ir/fu/news/204671>

بهبود روابط دو طرف و توسعه و ارتقای مناسبات آنها باشد. عملی شدن این فرآیند البته منوط به تأمین برخی شرایط اساسی و مهم از جمله اصلاح رویکرد اروپا به ایران و در نظر گرفتن منافع تهران به عنوان یک بازیگر برابر و مستقل می‌باشد.

تحلیلی بر نگاه اروپا به ایران در دولت یازدهم

با آغاز به کار دولت یازدهم و براساس خط‌مشی جدید ارائه شده توسط آقای روحانی در عرصه سیاست خارجی به نظر می‌رسد نگاه اروپا به ایران مجدداً تغییر کرده و افق جدیدی در مناسبات دو طرف ایجاد شده است. سرآغاز این مسئله را می‌توان در استقبال مقامات اروپایی از انتخاب آقای روحانی به ریاست جمهوری ایران و نیز استقبال از سخنان و مواضع ایشان در چند ماه گذشته و به‌ویژه در مراسم تحلیف ریاست جمهوری مشاهده کرد.

جمهوری اسلامی ایران و اروپا هرچند با برخی مشکلات در توسعه روابط در حوزه‌های راهبردی مواجهند، اما جایگاه اتحادیه اروپا در نظام بین‌الملل و همچنین نقش و جایگاه منطقه‌ای و راهبردی جمهوری اسلامی ایران، ضرورت‌های متقابلی برای برقراری یک رابطه مناسب و همه‌جانبه به وجود آورده است. در این راستا شناخت موقعیت و جایگاهی که اتحادیه اروپا برای جمهوری اسلامی ایران قائل است، موضوع بسیار مهمی محسوب می‌شود، زیرا شناخت مناسب از سیاست خارجی اتحادیه اروپا و جایگاه منطقه‌ای ایران، در تدوین و چگونگی تنظیم روابط بسیار مؤثر است. به دلیل جایگاه اتحادیه اروپا در نظام بین‌الملل و تلاش آن مجموعه برای ایجاد

نظامی چندجانبه‌گرا که در آن نقش و اهمیت سازوکارهای بین‌المللی تقویت شوند و همچنین نقش و جایگاه ژئواستراتژیک ایران و نفوذ سیاسی و فرهنگی در منطقه و منابع گسترده انرژی، ضرورت‌های متقابلی برای حفظ و گسترش روابط در یک مسیر و چارچوب مناسب بین دو طرف وجود دارند.

اتحادیه اروپا علاقمند به معرفی خود به‌عنوان یک بازیگر مهم در تحولات منطقه‌ای و نیز در پی آن است که جایگاه خویش را در بین کشورهای منطقه به‌عنوان همسایه قدرتمند تقویت کند. اتخاذ سیاست‌های مشترک، مهمترین طرح‌های اتحادیه اروپا برای تبدیل به یک بازیگر مؤثر و قدرتمند در نظام بین‌المللی است که سیر تکاملی آن همچنان ادامه دارد. اعضای اتحادیه اروپا به‌دنبال تبدیل خود به‌عنوان یک بازیگر درجه اول سیاسی در سطح جهانی و منطقه‌ای در کنار قدرت‌های دیگر، خصوصاً آمریکا بوده و به‌دنبال کسب و توسعه نفوذ در میان کشورهای منطقه بوده‌اند. تنظیم روابط با جمهوری اسلامی ایران در همین چارچوب اهمیت پیدا می‌کند.

موقعیت جغرافیایی ایران و اهمیت اقتصادی این کشور در دو بُعد دسترسی به بازارهای داخلی و همچنین تأمین انرژی برای اروپا، نقش آن در تأمین امنیت خلیج فارس، اهمیت ایران در روند صلح خاورمیانه و نفوذ سیاسی‌اش در منطقه و نقش با اهمیت تهران در برقراری صلح و ثبات در دو کشور افغانستان و عراق، تأثیر و برخورداری از نفوذ قابل توجه در منطقه آسیای مرکزی و قفقاز از جمله مؤلفه‌های مهمی‌اند که جایگاه ایران نزد اتحادیه اروپا را ارتقا می‌دهند.

اتحادیه اروپا از زمان قطع روابط سیاسی ایران و آمریکا در اوایل دهه ۱۹۸۰

میلادی تلاش کرده است تا از خلأ نبود روابط میان این دو کشور استفاده کند. در این راستا اروپایی‌ها به‌ویژه از دهه ۱۹۹۰ به بعد همواره کوشش کرده‌اند از طریق تعمیق روابط با جمهوری اسلامی ایران و برخی دیگر از کشورهای منطقه، حضور و نفوذ خود را در کل خاورمیانه افزایش دهند. بنابراین نحوه و چگونگی رابطه با ایران، همواره برای اتحادیه اروپا از اهمیت اساسی برخوردار بوده است.

ارزیابی روابط جمهوری اسلامی ایران و اتحادیه اروپا در سال‌های پس از ۱۱ سپتامبر سال ۲۰۰۱ که با یکجانبه‌گرایی ایالات متحده در سطح بین‌المللی همراه بوده، حاکی از تمایل این اتحادیه به بازتعریف روابط خود با جمهوری اسلامی ایران است. در این رابطه به‌نظر می‌رسد اتحادیه اروپا برای کاهش آثار منفی یکجانبه‌گرایی آمریکا بر این اتحادیه و نیز ایفای نقش مؤثرتر در تحولات بین‌المللی منطقه خاورمیانه توجه ویژه‌ای به جمهوری اسلامی ایران داشته است.

از دیدگاه راهبردی، اتحادیه اروپا از توسعه بیش از اندازه نفوذ آمریکا در منطقه نگران است. پیشروی‌های آمریکا در منطقه خاورمیانه از سال ۲۰۰۱ به بعد باعث شده تا آن کشور از موقعیت بلامنازعی در خلیج فارس و خاورمیانه برخوردار شده و عملاً جایگاه اتحادیه اروپایی را تقلیل دهد. لذا اتحادیه اروپا در پی کسب جایگاه خود است و تلاش می‌کند حضور و نفوذ خود را در منطقه افزایش دهد.

موقعیت سیاسی، راهبردی، جغرافیایی و جمعیتی کشورهای منطقه نشان می‌دهد که هیچ کشوری از موقعیت مناسب و مزیت‌های ایران برخوردار نیست. ایران در مرکزیت منابع انرژی و نفت و گاز جهانی قرار دارد و با برخورداری از ۱۷ درصد

مجموع ذخایر گاز جهان، دومین کشور دارای این ذخایر در جهان محسوب می‌شود. به‌لحاظ موقعیت ژئوپلیتیکی تمامی مناطق ساحلی شمال خلیج فارس در اختیار ایران است. این کشور با منطقه امنیتی جنوب آسیا و آسیای مرکزی و قفقاز همسایه بوده و از طریق ترکیه در مجاورت اتحادیه قرار دارد.

یکی از مناسب‌ترین راه‌ها برای انتقال انرژی منطقه آسیای مرکزی و قفقاز از طریق ایران به ترکیه و اتحادیه اروپاست. منابع گازی ایران می‌توانند بخش مهمی از نیاز اروپا به انرژی گاز را پاسخگو باشند. جمهوری اسلامی ایران به‌لحاظ جمعیتی و اقتصادی بازار مناسبی برای کالاهای اروپایی فراهم می‌کند. افزون بر این، ایران قوی‌ترین قدرت نظامی منطقه و پرنفوذترین کشور در تحولات فلسطین، لبنان، عراق و افغانستان محسوب می‌شود. بنابراین تقویت رابطه با جمهوری اسلامی ایران می‌تواند بخش اعظمی از نیازهای اروپا را برای برقراری نظم و امنیت در منطقه خاورمیانه و خلیج فارس فراهم سازد.

از طرف دیگر کشورهای عضو اتحادیه اروپا در میان کشورهای ثروتمند، صنعتی و پیشرفته جهان قرار دارند. این کشورها همراه با آلمان و ایتالیا عضو گروه ۸ بوده و فرانسه و انگلیس از اعضای دائم شورای امنیت سازمان ملل متحد محسوب می‌شوند. کشورهای عضو اتحادیه اروپا در سازمان‌های اقتصادی و پولی بین‌المللی نظیر صندوق بین‌المللی پول، بانک جهانی، سازمان تجارت جهانی و ... حضوری فعال و نفوذ فوق‌العاده‌ای دارند و لذا از توان اعطای اعتبارات مالی بالایی برخوردارند.

موضوع انتقال تکنولوژی با توجه به توان صنعتی اتحادیه اروپا و سرمایه‌گذاری

کشورهای عضو این اتحادیه و نیز در نظر گرفتن توان مشارکت مالی و اعتباری آنها در برنامه‌های عمرانی و توسعه اقتصادی ایران بسیار حائز اهمیت است. علاوه بر آن، این اتحادیه با توجه به کشمکش و خصومت سیاسی موجود میان ایران و آمریکا، می‌تواند نقش مهمی در تعدیل فشارهای بین‌المللی به ایران داشته باشد.

در صورت بهبود مناسبات اروپا و ایران، جمهوری اسلامی ایران نیز می‌تواند در موارد زیر از اتحادیه اروپا در راستای منافع ملی خود بهره‌برداری کند:

۱. ایران می‌تواند در روابط خارجی‌اش از اتحادیه اروپا به‌عنوان عامل تعادل در برابر فشارهای آمریکا استفاده کند. در این زمینه اروپا در تعدیل رویکرد افراطی واشنگتن نسبت به ایران تأثیرگذار خواهد بود.

۲. ایران خواهد توانست آثار تحریم‌های اقتصادی آمریکا را با حفظ روابط با اتحادیه اروپا در ابعاد گوناگون جبران کند و از این طریق حتی از حمایت اتحادیه اروپا برای عضویت در سازمان تجارت جهانی و تأثیر آرای آن در تصمیمات جمعی پیرامون موضوعات مورد علاقه در سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی بهره‌مند شود.

۳. اتحادیه اروپا مهمترین و قدرتمندترین اتحادیه سیاسی و اقتصادی جهان است که ارتباط با آن می‌تواند موقعیت سیاسی و اقتصادی بین‌المللی ایران را بهبود بخشد.

۴. اتحادیه اروپا از طریق سرمایه‌گذاری در ایران به رشد و توسعه اقتصادی و گسترش همکاری‌های تجاری و بازرگانی کشورمان کمک خواهد کرد.

۵. کشورهای اروپایی دارای مطلوبیت تکنولوژیکند در حالی‌که کشورهای چینی و روسیه و چین مطلوبیت مورد نیاز ایران در این زمینه را ندارند. این در حالی است که

ایران نیازمند تکنولوژی مدرن است و اتحادیه اروپا می‌تواند این نیازها را برطرف کند.

۶. کشورهای عضو اتحادیه اروپا در موضوعات سیاسی و بین‌المللی مربوط به ایران می‌توانند در مجامع و نهادهای بین‌المللی به نفع ایران مؤثر باشند.

در مجموع می‌توان گفت نگاه اروپا به ایران با توجه به رویکردهای جدید دولت یازدهم در عرصه سیاست خارجی نسبت به گذشته تاحدودی دچار تغییر و انعطاف شده است. با در نظر گرفتن مواضع مقامات اروپایی پس از پیروزی دکتر روحانی در انتخابات به نظر می‌رسد اتحادیه اروپا نسبت به احیای مناسبات با ایران امیدواری پیدا کرده است. این تغییر نسبی رویکرد می‌تواند محرک مؤثری در بهبود فضای روابط ایران و اروپا در چهار سال آینده باشد.

چالش‌های فراروی آینده مناسبات ایران و اروپا

اروپا و ایران از زمینه‌های مناسبی برای بهبود روابط با یکدیگر برخوردارند و با توجه به رویکرد دولت یازدهم در حوزه سیاست خارجی امکان تغییر مناسبات طرفین وجود دارد. لکن در مسیر توسعه روابط اتحادیه اروپا و ایران چالش‌هایی نیز وجود دارند. بدیهی است شناخت و تمرکز بر این نقاط چالش‌زا و تلاش برای رفع آنها می‌تواند در بهبود روابط طرفین مؤثر باشد. در این بخش نگاهی مختصر بر برخی از این موارد خواهیم داشت:

۱. نگاه غیرسازنده اروپا به حقوق هسته‌ای ایران

بزرگترین چالش فراروی توسعه روابط ایران و اروپا به موضوع‌گیری نادرست اروپا در

قبال فعالیت‌های صلح‌آمیز هسته‌ای ایران مربوط می‌شود. این پرونده که در ۱۰ سال گذشته مهمترین مسئله سیاست خارجی کشور نیز بوده است می‌تواند آینده روابط دو طرف را تحت‌الشعاع قرار دهد. رویکرد اولیه اروپا در قبال پرونده هسته‌ای ایران، مذاکره و گفتگو با محوریت اروپا با ایران بر سر حل و فصل موضوع و جلوگیری از ایجاد رویکردهای خصمانه در مسیر این پرونده بود. هرچند بنا به دلایلی با ایجاد بن‌بست در مذاکرات هسته‌ای، اتحادیه اروپا در یک مسیر نادرست ناچار به پذیرش خواسته‌های ایالات متحده در قبال پرونده هسته‌ای ایران شد و از برخوردهای تحریمی و تنبیهی علیه کشورمان حمایت کرد. در حال حاضر نیز نوع موضع‌گیری خصمانه اروپا در خصوص این پرونده می‌تواند بزرگ‌ترین مانع در بهبود روابط دو طرف باشد. بدیهی است در پیش گرفتن دیپلماسی فعال با رویکرد تعامل سازنده و اعتمادسازی متقابل می‌تواند این چالش‌ها را برطرف کند. البته اصلاح رفتار اروپا در قبال ایران و به رسمیت شناختن حقوق هسته‌ای کشورمان شرط اولیه برای بهبود روابط دو طرف خواهد بود.

۲. تحریم‌های اروپا علیه ایران

به دنبال ارجاع پرونده هسته‌ای ایران به شورای امنیت و صدور قطعنامه‌های تحریمی علیه کشورمان، اتحادیه اروپا نیز به صف تحریم‌کنندگان ایران پیوست. در حال حاضر اتحادیه اروپا علاوه بر تحریم‌های مد نظر شورای امنیت، خود نیز به‌طور یکجانبه به اعمال تحریم‌های مختلف علیه جمهوری اسلامی ایران دست زده است. تحریم اشخاص و شرکت‌های ایرانی، تحریم‌های بانکی و مالی، ممنوعیت ارسال

قطعات، تجهیزات و فناوری‌های خاص به ایران، تحریم واردات گاز از ایران و از همه مهمتر تحریم خرید نفت از کشورمان از اول ژوئیه سال ۲۰۱۲ از جمله این تحریم‌ها به‌شمار می‌روند. بدیهی است بهبود مناسبات طرفین با وجود تحریم‌های مختلف امکانپذیر نخواهد بود. به‌نظر می‌رسد اصلاح رفتار اروپا درخصوص تحریم‌ها و تلاش ایران برای اعتمادسازی و ترغیب اروپا به‌منظور حذف تدریجی تحریم‌های عملی و نیز استفاده هدفمند از ظرفیت‌های موجود در اتحادیه اروپا از جمله مراجعه به دیوان عدالت اروپایی و تلاش برای خنثی ساختن تصمیمات تحریمی آن اتحادیه از جمله اقداماتی است که در مسیر عبور از این مانع چالش‌زا قابل استفاده خواهد بود.

۳. نقش منفی ایالات متحده

ایالات متحده همواره مانع بزرگی در مسیر بهبود مناسبات اروپا و ایران بوده است. تأثیرپذیری اروپا و همراهی برخی کشورهای اروپایی از جمله انگلیس در مسائل سیاست خارجی از ایالات متحده از عوامل مؤثر در تعیین کیفیت روابط اروپا با ایران است. توجه به این عامل و تلاش برای استفاده از پتانسیل تمایلات اروپامحور در مقابل آتلانتیک‌گرایی در اتحادیه اروپا و نیز استفاده از تمایلات ضدیکجانبه‌گرایی آمریکا در میان برخی اعضای این اتحادیه از جمله فرانسه و آلمان می‌تواند در رفع این عامل، تأثیرگذار باشد. از سوی دیگر اروپا نیازمند توجه به این واقعیت است که برای ارتقای سطح روابط خود با ایران و بهره‌مندی از مزایای قابل توجه این روابط، باید سیاست خارجی مستقلی از ملاحظات ضدایرانی آمریکا را طراحی و پیگیری کند.

۴. لابی صهیونیستی

لابی صهیونیستی در اغلب کشورهای اروپایی به شدت فعال بوده و در ایجاد چالش در مناسبات اروپا و جمهوری اسلامی ایران تأثیرگذار است. اهمیت این عامل چالش‌زا به حدی است که در گذشته و در پاره‌ای موارد باعث قطع روابط برخی از کشورهای اروپایی با ایران شده است. تلاش برای برقراری ارتباط با شخصیت‌های مستقل و بانفوذ در کشورهای اروپایی می‌تواند در کاهش تأثیرگذاری این عامل تنش‌زا مؤثر باشد.

موارد فوق را می‌توان به عنوان چالش‌های فراروی مسیر توسعه روابط اروپا و ایران یاد کرد. بدیهی است استفاده از دیپلماسی فعال و هوشمند و تلاش برای اعتمادسازی و تنش‌زدایی نقش مهمی در کاهش این چالش داشته باشد. در این میان مجلس شورای اسلامی با فعال‌تر کردن گروه‌های دوستی پارلمانی ایران و کشورهای اروپایی می‌تواند در پیشبرد سیاست خارجی دولت نقش مؤثری ایفا کند. در واقع استفاده از ظرفیت‌های پارلمانی میان ایران و اروپا کمک قابل توجهی به بهبود مناسبات طرفین خواهد کرد.

البته بهبود روابط ایران و اروپا بیش از هر عاملی نیازمند اراده مثبت طرف اروپایی برای احتراز از برخی سیاست‌های مخرب سابق و روی آوردن به رویکردی نوین در روابط با جمهوری اسلامی ایران است، رویکردی که ناظر بر احترام به حقوق و منافع جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک بازیگر مستقل در نظام بین‌الملل خواهد بود.

نتیجه‌گیری

نتیجه یازدهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری در ایران باعث ایجاد تغییراتی در رویکرد سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در چارچوب گفتمان اعتدال شده است. براین اساس تنش‌زدایی، اعتدال، تعامل سازنده با جهان و بازسازی مناسبات ایران و کشورهای خارجی سرلوحه برنامه‌های دولت یازدهم قرار گرفته است. تأکید رئیس‌جمهوری ایران بر مفاهیم فوق با استقبال مقامات کشورهای مختلف از جمله کشورهای اروپایی مواجه شده است به‌گونه‌ای که برخی از آنها نسبت به آغاز عصر جدیدی در مناسبات با ایران در دوره جدید ابراز خوش‌بینی کرده‌اند. مواضع دکتر روحانی در مناسبت‌های مختلف و از جمله در مراسم تحلیف ریاست جمهوری نیز امیدواری اروپایی‌ها نسبت به بهبود روابط خود با ایران را افزون ساخته است.

به‌طور کلی اتحادیه اروپا تحت تأثیر انگیزه‌های مختلف نظیر توسعه روابط اقتصادی و انرژی و افزایش حجم سرمایه‌گذاری در ایران، توسعه نفوذ در منطقه، اثرگذاری بر روند صلح خاورمیانه با استفاده از نفوذ و جایگاه جمهوری اسلامی ایران، مبارزه با تروریسم و بنیادگرایی، جلوگیری از اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی و ایجاد نظام چندجانبه‌گرایی به جای یکجانبه‌گرایی آمریکا در منطقه خاورمیانه و نظام بین‌الملل و همزمان با آن ایفای نقش یک قدرت بین‌المللی اثرگذار در کنار ایالات متحده به‌ویژه در پرونده هسته‌ای ایران تلاش می‌کند تا روابط سیاسی خود را با تهران گسترش دهد.

در مقابل، ایران نیز در راستای بهره‌گیری از نفوذ اقتصادی اتحادیه اروپا در اقتصاد و تجارت بین‌الملل، استفاده از قدرت سیاسی و بین‌المللی آن در حل

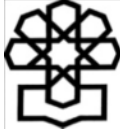

بحران‌های بین‌المللی، جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی اروپا با توجه به نیازهای کشور، استفاده از تکنولوژی‌های جدید و دانش نوین اعضای اتحادیه اروپا در مسائل گوناگون، بهره‌گیری از قدرت سیاسی - اقتصادی آن در مقابل آمریکا و کم‌اثر ساختن فشارهای سیاسی و اقتصادی واشنگتن به‌ویژه در زمینه پرونده هسته‌ای، می‌تواند روابط خویش با اروپا را گسترش دهد.

براین اساس و با توجه به نگاه اغلب کشورهای اروپایی به دولت جدید ایران و نیز آغاز گفتمان اعتدال‌گرایی در سیاست خارجی کشورمان پیش‌بینی می‌شود که مجموعه اتحادیه اروپا در صدد بهبود و ارتقای مناسبات خود با ایران برآید. البته لازمه بهبود روابط دو طرف آن است که کشورهای اروپایی در مواضع اعمالی خود نسبت به ایران نیز تغییرات مقتضی را که ضامن احترام به حقوق و منافع ایران در همه حوزه‌ها باشد لحاظ کنند. هرگونه اقدام اروپا در تکرار سیاست‌های مخرب قبلی از جمله همراهی با سیاست‌های ضدایرانی آمریکا و اسرائیل مانع عمده‌ای برای بهبود روابط دوجانبه خواهد بود. در صورت عدم تکرار اشتباهات گذشته ازسوی کشورهای اروپایی روابط با این کشورها می‌تواند برای ایران نیز دارای ثمرات و آثار مثبتی باشد. نظام اسلامی می‌تواند با برنامه‌ریزی مناسب و در پیش گرفتن سیاست مشخص از این فرصت استفاده مناسبی به عمل آورد. در این میان مجلس شورای اسلامی و کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی در چارچوب اعمال دیپلماسی مؤثر پارلمانی می‌توانند نقش پررنگی در فرآیند تقویت روابط خارجی کشور داشته و در راستای هماهنگ‌سازی سیاست‌ها ایفای نقش کنند.

منابع و مآخذ

۱. دهشیری، محمدرضا. چرخه آرمان‌گرایی و واقع‌گرایی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه سیاست خارجی، سال پانزدهم، ش ۲، تابستان ۱۳۸۰.
۲. سنایی، اردشیر. تنش‌زدایی در روابط خارجی ایران و اتحادیه اروپا، فصلنامه برداشت دوم، سال اول، ش ۳، زمستان ۱۳۸۲.
۳. علیخانی، حسین. تحریم ایران، شکست یک سیاست، ترجمه محمد متقی‌نژاد، تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه، ۱۳۸۰.
4. HollidayT Fred: "An Elusive Normalization: Western Europe and the Iranian Revolution" "Middle East Journal, Vol.48, No.2, Spring 1994.
5. Hunter, Shireen: Iran and the World: Continuity in an Revolutionary Decade, Bloomington: Indana University Press, 1991.
6. <http://www.isna.ir/fa/news/92030603667>
7. <http://www.isna.ir/fa/news/92031709293>
8. <http://www.isna.ir/fa/news/9204804279>
9. <http://www.isna.ir/fa/news/920412051429>
10. <http://www.isna.ir/fa/news/920413659727>
11. <http://www.isna.ir/fa/news/92051408247>
12. <http://www.fararu.com/fa/news/158593>
13. <http://www.fararu.com/fa/news/158723>
14. <http://www.fararu.com/fa/news/158827>
15. <http://www.fararu.com/fa/news/158581>
16. <http://www.fararu.com/fa/news/158717>
17. <http://www.fararu.com/fa/news/158726>
18. <http://www.fararu.com/fa/news/158790>
19. <http://www.aftabnews.ir/fa/news/204795>
20. <http://www.aftabnews.ir/fa/news/204671>
21. <http://www.isna.ir/fa/news/92051206161>
22. <http://www.isna.ir/fa/news/92050603544>
23. <http://www.isna.ir/fa/news/92032817118>
24. <http://www.isna.ir/fa/news/92032615573>
25. <http://www.fararu.com/fa/news/158507>

شماره مسلسل: ۱۳۲۰۱

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: چشم‌انداز روابط ایران و اروپا در دولت یازدهم

نام دفتر: مطالعات سیاسی (گروه سیاست خارجی)

تهیه و تدوین: اردشیر سنایی

ناظر علمی: مهدی امیری

متقاضی: معاونت پژوهش‌های سیاسی - حقوقی

ویراستار ادبی: قاسم میرخانی

واژه‌های کلیدی:

۱. ایران

۲. اروپا

۳. سیاست خارجی

۴. روحانی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۲/۶/۳۱